

Потім притискають його до зволоженого паперу (при зволоженні волокна паперу розбухають, а під тиском руйнуються й сплющуються). У результаті на просвіт зображення стають видимими.

Також можливе нанесення такої імітації на готовий підроблений грошовий знак без зволоження. Обидва різновиди вказаної імітації легко виявляються при зволоженні ділянки банкноти зі знаком (можливе використання 10%-го лужного розчину): справжній водяний знак при цьому стане ще більш яскраво видимим, а імітація зникне [2, с. 245].

Список використаних джерел:

1. Біленчук П.Д. Криміналістика: Підручник. / П.Д. Біленчук, В.К. Лисиченко, Н.І. Клименко // Атіка. – К. – 2001.
2. Воробей О.В. Методика судово-технічної експертизи документів (загальна частина) / О.В. Воробей // Затверджено на засіданні КМР ДНДЕКЦ МВС України Протокол № 15 від 27.04. 2006. – К. – 2006.
3. Воробей О.В. Техніко-криміналістичне дослідження документів: навч.-метод. посіб. / О.В. Воробей, І.М. Мельников, О.Г. Волошин // КНУВС – К. – 2008.
4. Ковальчук Г. І. Рукописні книги та стародруки: Навчальний посібник / Г.І. Ковальчук // Нац. Б-ка В.І. Вернадського. – К. – 2011.
5. Про введення в обіг банкнот номіналу 1 гривня та банкнот номіналом 2, 5, 10 та 20 гривень зразка 1995 року: Лист НБУ № 11-311/274-6022 від 15.08.97 // ВВР. – 1997.

Солдатський В.В.

*асистент кафедри кримінального процесу,
Національний університет «Одеська юридична академія»*

ЗАХОДИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА: ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ

Залежність суспільства від злочинності є також залежністю особи від соціальної необхідності брати участь у кримінальному провадженні та зазнавати викликані цим незручності. Особа змушена брати участь у кримінальному провадженні, оскільки існує злочинність і необхідність з нею боротися. Переважно, при розслідуванні та розгляді кримінальних справ, допустимі конституційні обмеження прав і свобод особи, яка залучається у кримінальне провадження реалізуються за допомогою застосування кримінально-процесуального примусу [1, с. 660].

Отже, навіть в демократичному суспільстві діяльність державних органів не може бути повноцінною, якщо вона не має у своєму арсеналі різноманітних засобів впливу на поведінку кожного громадянина. Особливо це проявляється у боротьбі зі злочинністю. Держава вимушена удаватися до примусу у випадках, коли громадянин не погоджується на обмеження його конституційного права, а без такого обмеження неможливо розкрити злочин, відшкодувати завдану ним шкоду, покарати винного.

Кримінально-процесуальний примус пов'язаний з вторгненням не лише у сферу правових відносин, гарантованих Конституцією прав і інтересів особи, а й певною мірою у сферу психологічних і етичних відносин [2, с. 3], виявляється у вигляді зовнішньої дії на поведінку суб'єкта з тим, щоб спонукати його вчинити певні дії або утриматися від них або підкорятися певним правообмеженням.

Примус використовується там, де обов'язки мають правообмежувальний характер незалежно від того, чи добровільно чи ні суб'єкт виконує свої обов'язки. Тому заходи процесуального примусу, на думку Г. Мацьків – це передбачені законом заходи процесуального характеру, що обмежують права і свободи людини та громадянина (фізичної особи), а також права юридичної особи, які є учасниками кримінального судочинства [3, с. 117]. Ці заходи застосовуються уповноваженим на те державним органом чи посадовою особою при наявності підстав і в порядку, встановленому законом, щодо обвинуваченого, підозрюваного та інших учасників кримінального процесу для попередження чи запобігання неправомірних дій цих осіб з метою забезпечення завдань кримінального судочинства [4, с. 235-236].

В. Рожнова визначає, що заходи процесуального примусу – це передбачені кримінально-процесуальним законом процесуальні засоби державно-правового примусу, які застосовуються уповноваженими на те органами, що ведуть процес, у чітко визначеному законом порядку щодо осіб, які залучаються до кримінально-процесуальної діяльності, для попередження та припинення їх неправомірних дій, виявлення та закріплення доказів, з метою успішного вирішення завдань судочинства [5, с. 9].

Для заходів процесуального примусу характерні певні ключові моменти, а саме: а) вони застосовуються під час кримінально-процесуальної діяльності; б) вони обмежують права та свободи людини й громадянина, а також права та інтереси юридичних осіб; в) вони застосовуються уповноваженими державними органами у межах їх компетенції; г) вони застосовуються до учасників кримінального судочинства, неналежна поведінка яких (чи можливість такої поведінки) створює (чи може створити) перешкоду провадження у справі; д) вони мають конкретні цілі, які обумовлені завданнями кримінального судочинства; е) вони застосовуються за наявності визначених законом вимог та підстав; є) вони здійснюються у визначеному порядку, що гарантує законність та обґрунтованість їх застосування. Основною гарантією законного застосування заходів процесуального примусу є те, що вони використовуються під час провадження у кримінальній справі [3, с. 118].

За останні роки в КПК України було внесено значну кількість змін та доповнень. Ці зміни стосуються й заходів процесуального примусу. Включення певних процесуальних засобів у систему заходів процесуального примусу не робить їх однорідними, а тим більше рівнозначними. Об'єднані на підставі спільної правової природи, ці заходи розрізняються за змістом і обсягом примусу, за конкретними цілями і процесуальними формами, за особами, відносно яких вони застосовуються та, що особливо важливо, строками щодо їх застосування.

На практиці органи дізнання, слідчі, прокурори та суди застосовують такі передбачені КПК України заходи процесуального примусу: привід, затримання підозрюваного, запобіжні заходи, запобіжне обмеження щодо особи, відносно якої порушена кримінальна справа, поміщення у приймальник-розподільник, зобов'язання про явку, грошові стягнення, обшук, виїмка, освідування, одержання зразків для експертного дослідження, поміщення до медичного закладу для обстеження, накладення арешту на кореспонденцію і зняття інформації з каналів зв'язку, проведення обшуку чи виїмки в приміщеннях дипломатичних представництв, накладення арешту на майно, а також підписка про невиїзд [6, с. 371].

Необхідно відмітити, що основними заходами процесуального примусу, які, на наш погляд, найбільш обмежують конституційні права і свободи особи, яка залучається у кримінальне провадження є затримання та взяття під варту. При цьому, затримання підозрюваного та взяття під варту забезпечують не лише швидке й повне розкриття злочинів, притягнення винних до відповідальності, а й своєчасне виконання судових вироків. Дані заходи процесуального примусу не потрібно розглядати як подію надзвичайну і недопустиму [1, с. 662].

Список використаних джерел:

1. Назаров В.В. Примус у кримінальному провадженні: національні та міжнародні аспекти / В.В. Назаров // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 660-666 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10nvvvta.pdf>
2. Зинатуллин З.З. Уголовно-процессуальное принуждение и его эффективность (вопросы теории и практики) : монография / З. З. Зинатуллин. – Казань : Изд-во Казан. ун-та, 1981. – 136 с.
3. Мацьків Г.Я. Кримінально-процесуальні строки при застосуванні заходів процесуального примусу: Дисс...канд.юрид.наук за спец. 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза / Галина Ярославівна Мацьків. – К., Київський національний університет внутрішніх справ – 2008. – 225 с.
4. Уголовный процесс России: Учебник / А.С. Александров, Н.Н. Ковтун, М.П. Поляков, С.П. Сереброва; Науч. ред. В.Т. Томин. – М.: Юрайт-Издат, 2003. – 821 с.
5. Рожнова В. В. Застосування заходів процесуального примусу, пов'язаних з ізоляцією особи. Автореф. дис... канд. юрид. наук за спец. 12.00.09. – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза / В.В.Рожнова – НАВСУ. – К., 2003. – 17 с.
6. Коваленко Є.Г. Кримінальний процес України: Навч. посібник / Є.Г. Коваленко. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 576 с.